

Emevi Camii

Câmi, Emevî halifelerinden Velid bin Abdülmelik tarafından 705-715 târihleri arasında yaptırıldı. Câmiinin şu anda bulunduğu yerde Roma döneminde yapılan bir Jupiter tapınağı vardı. Daha sonra Hıristiyanlık döneminde bu tapınağın yerine Bizans bazilikası (Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde görülen dikdörtgen biçiminde kilise) yapıldı. Şam Müslümanlar tarafından feth edilince şehrin bir kısmı sulhla, bir kısmı kılıçla fethedildiği için (635), bazilikanın doğu kısmı Müslümanlarca fetih hakkı olarak câmi, batı kısmı da sulh sebebi olarak Hıristiyanlar tarafından kilise olarak kullanıldı.

Şam'ın fethinde, Hâlid bin Velid hazretleri, şehrin bir tarafından girdi. Kendisine karşı koyulduğu için, kılıç kullanarak şehirde ilerliyordu. Hedefi, o zaman için şehrin en büyük kilisesi olan şimdiki Câmi-i Emevî idi. Şehrin diğer tarafından da, Ebû Ubeyde bin Cerrâh hazretlerinin komutasındaki askerler ilerliyordu. Fakat, buradaki halk kendisine karşı koymuyordu. Bunun için rahat bir şekilde kılıç kullanmadan ilerliyorlardı. Tabii ki, bunun ilk hedefi de, şehrin en büyük kilisesi idi. Müslümanlar, İslâm şehri olduğunun simgesi olarak, kılıç zoru ile aldıkları şehrin en büyük kilisesini câmiye çevirir, diğer kiliselere dokunmazlardı. Bu iki büyük kumandan, aynı anda iki ayrı kapıdan bu kiliseye girdiler. Ve kilisenin ortasında birbirleri ile karşılaştılar. Bu büyük zaferden dolayı, birbirlerini tebrik için kucaklaştılar. Hâlid bin Velid hazretleri, kilisenin câmiye çevrilmesini istedi. Bu teklife, Hazret-i Ebû Ubeyde karşı çıktı: “Kilisenin yarısı yine kilise olarak kalacak, diğer yarısı câmiye çevrilecek! Çünkü, kilisenin yarısı kılıç zoruyla, diğer yarısı sulh yoluyla alındı.”

Emevî halifelerinden Velid bin Abdülmelik (705-715), bu bazilikanın yerine yeni bir câmi yaptırmak istedi. Yapılacak yeni câminin bilinen bütün câmilerden daha büyük, Hıristiyan kiliselerinden daha görkemli olmasını istiyordu. Yeni câminin yapımına başlandı. Suriye'nin her tarafında bulunan antik yapı kalıntılarında, sütun ve sütun başlıkları, mermer plakları getirildi. Câminin süslenmesinde İran, Hindistan, Mağrip ve değişik devletlerden meşhur usta ve sanatçılar çalıştırıldı. Bunların sayısı binin üzerindeydi.

Câmi, İslâm mîmârîsinin doğuşunda ilk etkileri gösteren bir eserdir. İslâm mîmârîsi târihinde, ayrı bir özelliği vardır. Câmidde plân düzeni olarak dikdörtgen biçimi kullanıldı. Câminin eni 137 m, derinliği 37 m'dir (137 x 37 m). Dikdörtgen plâna sâhip câminin önünde üç yanında, iki katlı revaklarla çevrili büyük bir avlu yer alır. Câminin kare plânlı üç minâresi vardır. Bunlardan güneydoğu köşesindeki minâre Ak Minâre olarak bilinir. Hazret-i İsa Minâresi de denir. Güneybatı köşesindeki minâreye Kayıtbay Minâresi, avlunun kuzey revaklarının ortasında ve tam mihrap eksenini üzerinde bulunan minâreye de El-Arus Minâresi ismi verilir.

İki yüz seksen civârında penceresi vardır. Camları renkli, çerçeveleri bezeli usûlde kaplıdır. Duvarları altınla cilalı madolyonlarla süslenmiştir. Madolyonların içi renk renk küçük taşlarla kaplıdır. Yan tarafındaki dehliz tavanları, güzel tezhip ve nakış motifleriyle süslüdür. Çok güzel ve sanat değeri olan bir mihrabı vardır. Görülmeye değer bir İslâm sanat eseridir.

Câmi, Müslüman-Türk hâkimiyeti zamânında beş defâ yandı. Câmi bu sebeple büyük onarımlar geçirdi. Bu onarımlardan son ikisi ise Osmanlı Sultanlarından Kânûnî Sultan Süleymân ve Sultan İkinci Abdülhamîd Han tarafından yapıldı.

Kaynak: Yeni Rehber Ansiklopedisi, dinimizislam.com